

BV Centrale Aankoop FNZ te Arnhem bestaat 80 jaar

Op 11 april 1905 werd tijdens een algemene vergadering van de Algemeene Nederlandsche Zuivelbond te Utrecht een reglement voor de Centrale Commissie voor Aankoop vastgesteld. Het betekende het startpunt van een FNZ-afdeling die dezer dagen haar 80ste verjaardag heeft bereikt. Voor de redactie ruimschoots voldoende reden om in de CA-geschiedenis te duiken en aandacht te besteden aan het huidige reilen en zeilen.

Vorig jaar bedroeg de omzet van de Centrale Aankoop FNZ te Arnhem bijna f 58 miljoen. Een fors bedrag, dat werd bereikt in twee functies: als inkoopcombinatie en als groothandelsonderneming. Onder het eerste verstaat de CA de leveringen rechtstreeks van producent naar verbruiker. Onder het tweede vallen de leveringen vanuit het magazijn. Men sluit paraplucontracten met producenten, waarbij door de bundeling van de totale vraag betere voorwaarden kunnen worden gerealiseerd voor alle partijen.

Het pand van de Centrale Aankoop te Arnhem.

Als groothandelsonderneming levert men vanuit een eigen, modern magazijn. Dit kan produkten betreffen waarop controle noodzakelijk is. Een ander argument is de hoeveelheid die de afnemer bestelt. Betrekkelijk kleine zendingen zijn anders te kostbaar door bijkomende kosten enz. De groothandelsfunctie biedt hier de oplossing. Jaarlijks wordt vanuit het magazijn ca. 17.000 ton afgeleverd, met behulp van eigen vervoer, waarbij op de terugweg meestal goederen worden geladen voor aanvulling van de magazijnvoorraden. Een belangrijk bijkomend voordeel hierbij is dat zodoende een zeer hoge bezettingsgraad van de vrachtauto's wordt bereikt.

Wij doken in de geschiedenis van de afdeling Centrale Aankoop van de FNZ, thans BV Centrale Aankoop FNZ, te Arnhem en stelden vast dat na vele ups en downs de huidige onderneming springlevend is en ook in de toekomst toegerust om een kwalitatief zeer hoogwaardig assortiment hulpstoffen aan te bieden voor zuivel- en aanverwant industrieel gebruik.

In het begin

Sedert 1903 werden op initiatief van het bestuur van de Algemeene Nederlandsche Zuivelbond te Den Haag reeds vergaderingen gehouden met de aankoopcommissies van de bonden, met het doel meer eenheid te krijgen in de uitvoering van de aanbestedingen der aan te kopen hulpstoffen. Zoals gezegd resulteerde dit in 1905 in het opstellen van een reglement voor de Centrale Commissie voor Aankoop. Dit werd het definitieve startpunt voor wat nu Centrale Aankoop FNZ heet.

De bakermat van de CA ligt dus in het Haagse FNZ-secretariaat. Ten huize van de toenmalige secretaris, de heer Posthuma, werd een 'kabinetje' ingericht voor het kweken van reincultuur en de glaswerkcontrole. Omdat de FNZ in Arnhem een botermijn exploiteerde en de administratie daarvan, naar bleek, toch beter in Arnhem dan in Den Haag kon plaatsvinden, werd FNZ-medewerker W. Mertens in 1905 hiermee belast. Hij verhuisde naar Arnhem en kreeg ook de CA in die plaats onder zijn hoede, vooral omdat Arnhem aanzienlijk centraler lag t.o.v. de afnemers.

In 1908 kwam reeds de eerste van een serie organisatorische wijzigingen. In dat jaar besloot men de Centrale Commissie op te heffen en de CA een gewone tak van dienst van de FNZ te maken. Ruim tien jaar later werd besloten een soort dagelijks bestuur in te stellen, de gedelegeerde commissie. Die bestond uit vier personen en kreeg tot taak de lopende zaken te regelen. De rust was echter nog niet weergekeerd, want in de daaropvolgende jaren werd voortdurend over de organisatorische structuur gediscussieerd.

Een gedeelte van het Reca-assortiment.

Het verwoeste kantoorgebouw na een beschieting in maart 1945

In een ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de FNZ uitgegeven gedenkboek werd opgemerkt dat ten tijde van de samenstelling van het boek een voorstel bij het bestuur aanhangig is gemaakt om het beheerder afdeling Aankoop' in die zin te wijzigen, dat hierin alleen de bonden volledig zeggenschap hebben die zonder voorbehoud aan deze afdeling deelnemen. In 1926 werd overgegaan tot het instellen van een administratief, afzonderlijk inkoop distributiebureau.

Het eerste kreeg tot taak het kopen van deugdelijke hulpstoffen ten dienste der coöperatieve zuivelbereiding. De belangrijkste afnemer was het distributiebureau: het centrale magazijn te Arnhem. Daarnaast leverde het inkoopbureau aan de bonden met een eigen inkoopafdeling, voorzover deze leveringen rechtstreeks door de leverancier

van de goederen werden uitgevoerd. Het distributiebureau verzorgde de leveringen vanuit het centrale magazijn. Grote afnemers waren dus de bedrijven van de leden zonder eigen distributieapparaat. Ook de leveringen vanuit het centrale magazijn aan de bonden met een eigen inkoopafdeling liepen via het distributiebureau. Deze constructie heeft, zij het met aanpassingen en verfijningen, vele jaren gefunctioneerd. Eerst toen bijna alle bonden hun inkoopafdeling hadden overgedragen, bleek de splitsing niet meer nodig.

Na de oorlog

Doordat de band tussen de verschillende bonden naar de CA toe, al sedert de oprichting, niet overal even sterk was, bleef het moeilijk voor elk lid aanvaardbare bepalingen te formuleren. Wel werd hier voortdurend op ingespeeld, getuige verschillende reglementswijzigingen. Het opstellen van een voor ieder bevredigend reglement bleek echter moeilijk, en deze situatie werd nog versterkt toen de concentratie in de zuivelindustrie grotere vormen ging aannemen. Wel moet worden vastgesteld dat er een zekere binding uitging van het feit dat vele jaren bestuursleden van de FNZ deel uitmaakten van de Centrale Commissie voor Aankoop. Met name de recente veranderingen in de zuivelorganisaties en -bedrijven, van de laatste 10 à 15 jaar, hebben grote invloed gehad op het functioneren van de Centrale Commissie.

Achteraf kan worden vastgesteld dat reeds in de jaren '50 de vergaderfrequentie ervan terugliep en nadien beperkt werd tot niet meer dan twee bijeenkomsten per jaar. Uiteraard kon de CA met het nemen van beslissingen niet wachten totdat de commissie weer vergaderde. Zo ontstond langzamerhand de situatie dat de beslissingen in feite door de CA-directie werden genomen. Wel werd - indien daartoe aanleiding bestond - **vooraf (?) en** contact opgenomen met de grotere afnemers.

De CA. beschikt over een eigen wagenpark

Overigens besloot het FNZ-bestuur eerst in 1983 tot opheffing van de Centrale Commissie voor Aankoop, nadat daarvoor gedurende enkele jaren al niet meer was vergaderd. Vermeldenswaard is wel dat aan het eind van de jaren '70 nog is getracht een werkgroep Inkopers in het leven te roepen, maar, zo bleek, praten over aankoopzaken zonder de verplichting tot mee-aankopen is geen ideaal uitgangspunt. De directie besloot daarom over te gaan naar een meer individuele benadering van de regionale inkopers.

Dit is de huidige situatie. Hoewel - zo bleek ons uit een gesprek met de scheidende directeur, de heer G. H. Gerritsen - hij ervan overtuigd is, zeker t.a.v. bepaalde artikelen, dat een zekere vorm van overleg zeker nuttig kan zijn. De CA blijft daarom streven naar een nauwere samenwerking met de zuivelconcerns en -ondernemingen.

Het goederenassortiment

In het hele bestaan van de CA heeft de controle op de goederen altijd een hoge prioriteit gehad. In oudere jaarverslagen komen we vaak de eisen tegen die aan te verkopen artikelen worden gesteld. Met name eisen voor butyrometers, pipetten, thermometers, perkamentpapier, amyloalcohol, zwavelzuur, steenkolen en oliën. Het leveringsprogramma van de huidige onderneming is nauwelijks meer vergelijkbaar met dat van de beginperiode. Uit het beginpakket zijn bijvoorbeeld houten hoepels voor botervaten, reïncultuur, boterkartons en steenkolen verdwenen. Het pakket is nu desalniettemin aanzienlijk uitgebreider dan toen. In vele verslagen vormt het melkgereedschap een steeds terugkerend onderwerp.

Na de Tweede Wereldoorlog is de CA begonnen met het laten vervaardigen van producten onder een eigen merknaam. Hiervoor werd in samenwerking met het laboratorium van de GOZ een drietal samengestelde reinigingsmiddelen ontwikkeld, die respectievelijk onder de namen

Het pakhuis aan de Rozenstraat (omstreeks 1925)

Reca Rood, Groen en Blauw werden verkocht. Afhankelijk van de hardheid van het water moet een van deze produkten worden gebruikt. Het bleek het begin van een belangrijke ontwikkeling. Nadien zijn er nog vele andere Reinigingsmiddelen Centrale Aankoop ontwikkeld. De merknaam RECA raakte spoedig en alom bekend.

Bij de produkten onder eigen merknaam heeft de CA niet alleen een duidelijke inbreng op de samenstelling (lees kwaliteit), maar men is ook in staat de prijsstelling goed te kunnen controleren. Het assortiment werd en wordt steeds aangepast aan de behoeften in de zuivelindustrie. Zo begon de CA ook met het aanbieden van de verschillende benodigdheden voor het onderzoek van de melk op eiwitgehalte. In nauwe samenwerking met een gezondheidsdienst voor dieren werd in 1970 een spenenspray- en -dipmiddel op de markt gebracht. Ook de fabricage hiervan geschiedt in eigen beheer te Arnhem. In hetzelfde jaar ontstond het gecombineerde vloeibare reinigings- en desinfectiemiddel Reca VL. Het jaar daarop voegde de CA voor de periodieke zuurreiniging Reca Zuur aan het programma toe.

Een andere belangrijke ontwikkeling betreft het contract met het NIZO voor de verkoop van zijn produkt zuurselpermeaat, dat gebruikt wordt bij de boterbereiding. Dit produkt heeft inmiddels een grote vlucht genomen, want de laatste twee jaar bedroeg de omzet meer dan 1 miljoen liter per jaar. In toenemende mate zoekt de CA ook mogelijkheden voor afzet in aan de zuivel verwante bedrijfstakken in binnen en buitenland. Men is hier reeds druk mee doende. Met name wordt nagegaan op welke wijze de aanpak van deze markten zo goed mogelijk ter hand kan worden genomen.

Omzetontwikkeling

In het begin van dit artikel vermeldden we dat vorig jaar de omzet bijna f 58 miljoen heeft bedragen. Een indrukwekkende groei, als bedacht wordt dat in het eerste bestaansjaar, 1905, de omzet f 10.000 bedroeg. Nadien is het steeds meer geworden. Zo werd vier jaar later de omzet reeds met zes cijfers geschreven: f 124.000. In 1917 verdubbelde de omzet ten opzichte van het voorafgaande jaar en bedroeg f 1,5 miljoen. In één jaar werd toen de magische grens van één miljoen fors overschreden.

Overigens werd het wel beïnvloed door de Eerste Wereldoorlog, want alle aangesloten fabrieken, behalve die van de Friese Bond, moesten in 1917 de steenkolen via de CA betrekken, in het kader van een maatregel van het Rijkskolendistributiebureau. Verder was er meer afname van verschillende andere produkten en stegen de prijzen. De oorlogsomstandigheden joegen nadien de prijzen verder op. Zo steeg in 1920 de omzet tot ruim f 2,7 miljoen. In 1921 zetten echter forse prijsdalingen in, terwijl dat jaar ook de kolendistributie werd opgeheven, waardoor het aantal afnemers van kolen weer terugliep.

Opslag van Reca-producten.

De jaaromzet werd gehalveerd en daalde in 1922 weer onder de miljoengrens: f 960.000. Daarna is er weer sprake van een regelmatige groei. In 1925 f 1,1 miljoen, in 1940 bijna f 2,2 miljoen, in 1955 ca. f 10 miljoen, in 1975 f 22 miljoen, in 1980 een andere mijlpaal, meer dan f 50 miljoen en vorig jaar - zoals gezegd - f 58 miljoen. Het balanstotaal heeft in het achter ons liggende kalenderjaar voor het eerst de f 10 miljoengrens overschreden.

Huisvesting

Een verhaal apart vormt het onderkomen van de Centrale Aankoop. Zoals vermeld verhuisde de afdeling in 1907 naar Arnhem. Toch duurde het nog tot 1915 voordat een bevredigende oplossing voor het huisvestingsprobleem kon worden gevonden. Men vond toen een groot pand in de nabijheid van het Arnhemse station. Het diende ten dele als kantoor en als directeurswoning. Om de hoek van de Amsterdamseweg, waar dit pand stond, in de Rozenstraat, kwam een pakhuis ter beschikking. Ruim tien jaar later kwam er weer ruimtegebrek. Hier en daar kon weliswaar magazijnruimte worden gehuurd, maar de efficiency van werken kwam hierdoor nogal in het gedrang. Gevolg: de CA ging zich weer bezinnen op een ander gebouw. Omdat de spoorwegen het goederenstation verplaatsten naar een nieuw industrieterrein, ging de belangstelling van de CA ook in die richting. Men kon dan tevens beschikken over een eigen spoorwegaansluiting.

In 1931 vestigde men zich aan het huidige adres: Laurens Janszoon Costerstraat nr. 5, op het industrieterrein Het Broek. De omzetten bleven stijgen en eind 1939 werd begonnen met de uitbreiding van zowel pakhuis als kantoor. Tijdens de oorlog werd het gebouw door de bezetter gevorderd en volgde opnieuw een periode van omzwervingen door de stad. Na de bevrijding bleek het kantoorgedeelte verwoest en had het magazijn gedeelte veel schade opgelopen door voortdurende beschietingen. De schade aan het magazijn werd hersteld, maar het kantoorgedeelte moest worden gesloopt. Hiervoor kwam in 1949 nieuwbouw gereed. Intern werd in de loop der jaren nog wat opslagruimte gecreëerd.

Tegen het eind van de jaren '70 werd besloten de toegenomen tapwerkzaamheden in een aparte ruimte onder te brengen en gelijktijdig kon daarmee een belangrijke arbeidsplaats verbetering worden bereikt. De tapinstallaties zijn nu vergeand geautomatiseerd, waarbij uiteraard wordt voldaan aan allerlei milieuvoorschriften en voorschriften op grond van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen. Vrij snel daarna werd de verouderde loods (die nog dateerde uit 1931) gesloopt en vervangen door een moderne, sterk vergrote opslaghal. Inmiddels zijn de bouwvakkers weer in actie gekomen bij de CA.

De CA. beschikt over een ruime opslaghal.

Momenteel wordt de nuttige magazijnruimte opnieuw met ca. 500 m² uitgebreid, evenals de opervlakte kantoorruimte. Bij de nieuwe indeling zal aandacht worden geschonken aan verdere plaatsing van moderne apparatuur. Zo zullen op het kantoor nog meer terminals en printers voor de facturering en voorraadadministratie enz. worden opgesteld. De CA beschikt nu over een modern pand, voor vrachtauto's gemakkelijk te bereiken, dat voorzien is van snelle los- en laadmogelijkheden. Aan de oostzijde van het pand beschikt de CA verder over een groot opslagterrein voor het vrachtwagenpark van en voor de controle op en de opslag van retouremballage.

En verder

We willen het CA-artikel besluiten met de vermelding dat de CA momenteel een besloten vennootschap is, die statutair te Arnhem is gevestigd. Zoals hiervoor gememoreerd, was de CA vele jaren een afdeling van de FNZ. Deze band is weliswaar niet helemaal doorgesneden, maar in juridische zin is er wel het een en ander veranderd. De FNZ heeft de dienstverlenende taken min of meer afgestoten en zich geconcentreerd op de belangenbehartiging.

Fiscaal liep de bepaling van de vennootschapsbelasting via het FNZ secretariaat. Dit bleek een minder gewenste verstrengeling. Dit alles heeft ertoe geleid dat in 1981 de BV Centrale Aankoop FNZ werd opgericht. Het aandelenkapitaal, met een nominale waarde van f 2,5 miljoen, is ingebracht door de afdeling Centrale Aankoop. Als commissaris van deze vennootschap treedt de FNZ op. Om deze taak te kunnen uitvoeren heeft het bestuur van de FNZ de heren Mr. R. L. M. Mattheussens, voorzitter van de hoofddirectie van Coberco, en Ir. W. M. Dijkstra, directeur Algemene Zaken van de FNZ, als zodanig benoemd.

Volgens de statuten van de BV is de oudste in leeftijd jaren voorzitter. Deze eer valt derhalve toe aan de heer Mattheussens. Beide heren vertegenwoordigen de FNZ eveneens tijdens de algemene vergaderingen van aandeelhouders. Het lijkt ons dat de onderneming op deze juridische basis in de komende jaren goed en slagvaardig kan inspelen op nieuwe ontwikkelingen en daarmee kan blijven zorgen voor levering van een kwalitatief hoogwaardig en voordelig pakket gronden hulpstoffen voor de zuivel- en aanverwante industrie.

vdB